

Pomiędzy polityzacją a legitymizacją: transnarodowy dyskurs polityczny na temat reformy instytucjonalnej Unii Europejskiej (EUDIS)

W ciągu ostatnich lat debata na temat konieczności reformy instytucjonalnej UE – w tym rewizji unijnych traktatów – przybrała na sile. Pandemia COVID-19, kryzys bezpieczeństwa spowodowany agresją Rosji na Ukrainę i trwającą wojną, reelekcja Donalda Trumpa w Stanach Zjednoczonych, która spowodowała jakościową zmianę w stosunkach transatlantyckich, a także perspektywa rozszerzenia UE – ujawniły niewystarczającą zdolność Unii nie tylko do obrony militarnej swoich obywateli, ale także do skutecznego reagowania na różne wyzwania geopolityczne i instytucjonalne. Chociaż sceptyczni wobec reform przywódcy państw członkowskich twierdzą, że obywatele nie chcą zmian instytucjonalnych i traktatowych UE, badania opinii publicznej oraz studia empiryczne pokazują, że obywatele opowiadają się za większą integracją w różnych obszarach polityki, zwłaszcza w polityce zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony, wzywają do przyznania prawa inicjatywy ustawodawczej Parlamentowi Europejskiemu i preferują głosowanie większością kwalifikowaną zamiast jednomyślności. W obliczu tego paradoksu, celem projektu jest zbadanie dynamiki politycznej toczącej się obecnie transnarodowej debaty na temat reformy instytucjonalnej UE w celu zidentyfikowania i wyjaśnienia mechanizmów jej (de)polityzacji, (re)kontekstualizacji i (de)legitymizacji w stosunku do obywateli UE. W tym celu projekt stara się odpowiedzieć na pięć następujących pytań badawczych: 1) *Jakie są stanowiska aktorów politycznych w sprawie potrzeby i zakresu reformy instytucjonalnej UE?* 2) *W jaki sposób aktorzy polityczni (de)polityzują, (re)kontekstualizują i (de)legitymizują potrzebę reform instytucjonalnych UE, w tym zmian traktatowych?* 3) *Jakie czynniki strukturalne wpływają na stanowisko aktorów politycznych w sprawie reform instytucjonalnych UE?* 4) *Jaki wpływ mają kryzysy zewnętrzne na debatę dotyczącą reform UE i stanowisko aktorów politycznych?* 5) *W jakich warunkach idiosynkratycznie rozbieżne dyskursy mogłyby stworzyć wspólną racjonalizującą narrację na rzecz akceptowalnej oferty reform UE?*

Wychodząc od nowo sformułowanej koncepcji „multilevel party field” (Pittoors 2025) i stosując transnarodową perspektywę analityczną, projekt przeanalizuje strategie dyskursywne członków parlamentów krajowych, Parlamentu Europejskiego oraz przedstawicieli rządów państw członkowskich rozumianych jako demokratyczni reprezentanci obywateli, narratorzy i pośrednicy legitymizacji w wielopoziomym systemie politycznym UE. Analiza obejmie debatę rozpoczętą Konferencją w sprawie przyszłości Europy (2021 r.) i kształtowaną przez późniejsze wydarzenia geopolityczne, takie jak inwazja Rosji na Ukrainę (2022 r.), trwająca wojna i kryzys bezpieczeństwa w Europie, powrót paradygmatu rozszerzenia UE (2022 r.), a także reorientacja polityki transatlantyckiej Stanów Zjednoczonych (2025 r.).

Podejście metodologiczne zastosowane w tym projekcie wywodzi się z teoretycznych podstaw dyskursywnego instytucjonalizmu i łączy metody jakościowe i ilościowe w ujęciu porównawczym. Materiał empiryczny obejmuje akty mowy politycznej zebrane z trzech aren dyskursywnych: debat parlamentarnych (w PE i parlamentach narodowych), środków masowego przekazu i wywiadów pogłębionych. W celu zidentyfikowania stanowisk aktorów, wyjaśnienia ich argumentacyjnych strategii dyskursywnych, ram poznawczych i motywacji, a także czynników je wyjaśniających (pytania badawcze 1-4) zostanie przeprowadzona jakościowa analiza dyskursu i ilościowa analiza treści z użyciem metod statystycznych. Aby odpowiedzieć na ostatnie pytanie badawcze dotyczące warunków potencjalnego kompromisu, projekt wykorzysta metodę teorii ugruntowanej integrując wyniki empiryczne uzyskane w poprzednich etapach badań z wnioskami z wywiadów pogłębionych w celu wygenerowania nowych hipotez. Biorąc pod uwagę zauważalną lukę między strategicznym znaczeniem politycznej i społecznej legitymizacji potencjalnych reform UE z jednej strony, a brakiem najnowszych badań wyjaśniających dynamikę dyskursu politycznego leżącego u podstaw programu reform z drugiej, niniejszy projekt podejmuje pionierską próbę wyjaśnienia mechanizmów (de)polityzacji, (re)kontekstualizacji i (de)legitymizacji tej transnarodowej debaty z uwzględnieniem zarówno czynników strukturalnych, jak i kontekstowych. Dzięki zastosowaniu integracyjnego podejścia metodologicznego opartego na sekwencyjnym schemacie badawczym z zastosowaniem metod mieszanych, projekt wniesie znaczący wkład empiryczny i teoretyczny do badań politologicznych i socjologicznych nad Unią Europejską, jej demokracją i dyskursem politycznym.